

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра Фінансів
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування
(шифр та найменування спеціальності)
за магістерською програмою професійного спрямування
«Державні та муніципальні фінанси»
(назва магістерської програми)

на тему: «Доходи місцевих бюджетів: оптимізація формування та резерви зростання»
(назва теми)

Виконавець:

студентка 61 групи факультету **ФБС**

Пошелюк Крістіна Сергіївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

К.е.н., старший викладач

(науковий ступінь, вчене звання)

Мартинюк Ірина Василівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ОДЕСА – 2019

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Розвиток України шляхом соціально орієнтованої ринкової економіки здійснюється за умов недостатньо чітких механізмів розвитку суспільного виробництва. Недосконалість політичної системи, антитерористична операція на сході країни створюють складнощі у забезпеченні фінансування соціально-культурної сфери, наукових та фундаментальних досліджень, окремих програм (океанографічні, космічні) тощо. Утримання зазначених сфер частково, крім держави, покладається на місцеві органи влади за рахунок доходів бюджету, що є основним інструментом регулювання, розподілу фінансових ресурсів та перерозподілу ВВП.

В умовах сьогодення основи формування доходів місцевих бюджетів орієнтовані на фінансове забезпечення місцевого локального рівня на основі трансфертів, що обмежує органи місцевого самоврядування у виконанні їх повноважень, стримує інвестиційний потенціал та економічний розвиток.

Теоретичні основи та практичний досвід формування доходів місцевих бюджетів є предметом дослідження А. Буряченка О. Василика, В. Дем'янишина, Т. Єфименко, О. Кириленко, В. Опаріна, Д. Полозенка, В. Федосова, С. Юрія та ін.

Однак актуальним залишається дослідження питання самостійності місцевих бюджетів, зменшення обсягів міжбюджетних трансфертів та зміцнення їх фінансової спроможності, зокрема за рахунок податкових та регулюючих джерел.

Мета дослідження є дослідження теоретичних основ та практики формування доходів місцевих бюджетів в Україні, з'ясування проблемних аспектів та розробка практичних рекомендацій щодо їх удосконалення в контексті реформування та бюджетної децентралізації.

Завдання дослідження:

- розкрити сутність доходів місцевих бюджетів;
- визначити принципи та порядок формування доходів місцевих бюджетів;

- визначити нормативно-правову базу, що регулює доходи місцевих бюджетів;
- проаналізувати структуру доходів місцевих бюджетів України, 2014-2018 рр.;
- виявити тенденції податкових та неподаткових надходжень до місцевих бюджетів України, 2014-2018 рр.;
- оцінити вплив фіскальної децентралізації на формування місцевих бюджетів України;
- виявити можливості застосування зарубіжного досвіду формування доходів місцевих бюджетів до вітчизняної практики;
- визначити напрями підвищення ефективності формування доходів місцевих бюджетів.

Об'єкт дослідження виступає процес формування доходів місцевих бюджетів.

Предмет дослідження є економічні відносини, що виникають в процесі формування доходів місцевих бюджетів.

Методи дослідження Методами дослідження є метод наукового пізнання, комплексний підхід до вивчення теоретичних аспектів формування доходів місцевих бюджетів, у роботі використовувались методи аналогії, статистичні прийоми, графічно-табличний, метод аналізу, синтезу, історичний, метод узагальнення. У процесі магістерського дослідження використані методи фундаментального аналізу (перший розділ), методи дослідження фактів, явищ і реалій існуючої практики (другий розділ), метод постановки цілей і рекомендації щодо їх досягнення (третій розділ).

Інформаційна база дослідження. В процесі написання роботи були використані Податковий Кодекс України, Бюджетний кодекс України, Конституція України, законодавчі та нормативно-правові акти з питань бюджету та оподаткування: звітні дані Міністерства фінансів України, Державного казначейства України, Державної фіскальної служби України, статистичні матеріали Державного комітету статистики України, Інституту бюджету та соціально-економічних

досліджень, періодичні видання, спеціальна література в галузі фінансів, статистичні матеріали, а також інтернет-ресурси.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (63 найменувань) та 3-х додатків. Загальний обсяг роботи становить 90 сторінок. Основний зміст викладено на 88 сторінках. Робота містить 8 таблиць, 13 рисунків.

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра опубліковано 1 статтю: «».

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі *«Теоретичні основи формування доходів місцевих бюджетів»* розглянуто сутність доходів місцевих бюджетів; розкрито принципи та порядок формування доходів місцевих бюджетів; визначено нормативно-правову базу, що регулює доходи місцевих бюджетів

У другому розділі *«Моніторинг доходів місцевих бюджетів України, 2014-2018 рр.»* структуру доходів місцевих бюджетів України, 2014-2018 рр.; визначено тенденції податкових та неподаткових надходжень до місцевих бюджетів України, 2014-2018 рр.; оцінено вплив фіскальної децентралізації на формування місцевих бюджетів України.

У третьому розділі *«Сучасні орієнтири зміцнення та оптимізації дохідної частини місцевих бюджетів»* розкрито адаптацію зарубіжного досвіду формування доходів місцевих бюджетів до вітчизняної практики; визначено напрями підвищення ефективності формування доходів місцевих бюджетів.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

Важливим інструментом регулювання суспільно-економічних процесів, розмежування фінансових ресурсів між групами населення, галузями і територіями є доходи бюджету. Виконання функцій органами місцевого самоврядування потребує належної економічної основи (матеріальних і фінансових ресурсів).

Розширення та оптимізація джерел наповнення місцевих бюджетів, збільшення повноважень місцевих органів влади в управлінні фінансовими ресурсами та підвищення їхньої самостійності є надзвичайно важливими завданнями. Їх вирішення сприятиме підвищенню рівня фінансової незалежності органів місцевого самоврядування й якісному виконанню покладених на них завдань і функцій.

Аналіз проблем функціонування місцевих бюджетів дає змогу зробити висновки щодо здійснення заходів, спрямованих на покращання умов формування місцевих бюджетів. Необхідно чітко розподілити компетенції щодо розв'язання конкретних завдань між центральними органами влади і органами регіонального та місцевого самоврядування, і поступово здійснювати перехід до децентралізації державних фінансів.

Так, для ефективної організації процесу бюджетної децентралізації визначено принципи формування доходів місцевих бюджетів в умовах децентралізації:

бюджетної еквівалентності – відповідність доходів місцевих бюджетів податковому навантаженню, жителів регіонів;

національної солідарності – загальне розуміння громадянської солідарності, відповідно до якого держава вирівнює фінансові можливості регіонів;

децентралізації – чіткий розподіл фінансових функцій, дотримання місцевих пріоритетів, підзвітність;

бюджетного (фіскального) федералізму – збалансоване розмежування повноважень та відповідальності між рівнями бюджетної системи, відносна самостійність місцевих бюджетів;

субсидіарності – закріплення повноважень на надання гарантованих суспільних послуг за органом влади, максимально наближеним до кінцевого споживача;

фінансової самостійності органів місцевого самоврядування – чітке забезпечення повноважень органів місцевого самоврядування необхідними фінансовими ресурсами, в тому числі через їх участь в загальнодержавних податках;

територіальної прив'язки – об'єкт оподатковування має бути зв'язаний за визначеною територією і відрізнятися низькою мобільністю;

фінансового вирівнювання – забезпечення певного ступеня вирівнювання між краще і гірше забезпеченими територіями.

Вважаємо, що пошук сучасних підходів до вирішення проблем оптимізації системи міжбюджетних трансфертів в умовах розширення бюджетних прав органів місцевого самоврядування має базуватися на таких основних положеннях:

– у процесі збалансування бюджетів не потрібно ставити за мету досягнення повного бюджетного вирівнювання, оскільки це знижує стимули місцевих органів щодо покращення свого фінансового стану.

Навпаки, в умовах транзитивної економіки стимулювальна функція міжбюджетних трансфертів має бути реалізована більшою мірою, ніж у країнах з розвиненою, стабільною економікою;

– розподіл вирівнювальних трансфертів необхідно проводити із застосуванням формульного підходу. При цьому доцільно забезпечити стабільність формульного розрахунку протягом тривалого періоду часу, що дозволить покращити прозорість міжбюджетних відносин та підвищити їх ефективність.

При необхідності уточнення алгоритму розрахунків більш доцільним буде використання цільових субвенцій, аніж внесення змін до встановленої формули;

– доцільно запровадити прямі розрахунки за міжбюджетними трансфертами між державним бюджетом та бюджетами територіальних громад всіх рівнів. Проте, даному заходу має передувати проведення реформи адміністративно-територіального устрою в нашій країні та оптимізація функціонування вітчизняної казначейської системи;

– потребує вдосконалення порядок міжбюджетних відносин на рівні села, селища, міста районного підпорядкування та адміністративного району. Головну увагу при цьому необхідно зосередити не тільки на проблемах удосконалення процедур розрахунку обсягів трансфертних платежів, але й на покращенні правового врегулювання основних аспектів взаємовідносин між учасниками процесу перерахування міжбюджетних трансфертів на місцевому рівні;

– розробка та затвердження державних соціальних стандартів. Потребує удосконалення Методика розрахунку вартості соціальних послуг та їх складу для всіх галузей (освіти, охорони здоров'я і т.д.), що дасть змогу визначати грошовий еквівалент послуги, що надається, а також її склад. Затвердження соціальних стандартів дасть змогу оптимізувати кількість та структуру бюджетних установ, а також забезпечити підвищення ефективності планування та використання бюджетних коштів бюджетів всіх рівнів.

- забезпечення адресності соціальних пілг шляхом розробки та затвердження дієвого механізму адресного надання пілг і визначення їх фінансової оцінки;
- підвищення ефективності місцевих податків і зборів шляхом удосконалення механізму їх адміністрування та формування єдиної бази даних (для прикладу, для податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки).

Важливим завданням підвищення результативності системи формування місцевих бюджетів є удосконалення методології складання прогнозів соціально-економічного розвитку територій на середньостроковий період, що надасть можливість для прийняття дієвих управлінських рішень щодо планування показників місцевих бюджетів, прозорості бюджетного процесу. Дієвість управління місцевими бюджетами сприятиме належному фінансовому забезпеченню місцевого самоврядування. Підвищення ефективності процесу формування місцевих бюджетів вимагає врахування пріоритетів бюджетної політики та її взаємоузгодження з стратегією соціально-економічного

розвитку країни, подовження горизонту бюджетного планування, розширення фінансових повноважень місцевого самоврядування з одночасним посиленням їх відповідальності за досягнення визначених цілей. Важливим є створення належних фінансових умов для забезпечення виконання органами місцевого самоврядування власних і делегованих повноважень. Вагомого значення набувають питання впливу інтеграційних процесів на динаміку економічного зростання та податкового потенціалу адміністративно-територіальних одиниць з урахуванням стійкості та збалансованості місцевих бюджетів. Необхідним є підвищення результативності формування місцевих бюджетів у системі фінансово-економічного регулювання.

АНОТАЦІЯ

Пошелюк К. С., «Доходи місцевих бюджетів: оптимізація формування та резерви зростання»,
(*прізвище та ініціали студента*) (*назва кваліфікаційної роботи*)
кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «072 Фінанси,
банківська справа та страхування» за магістерською програмою
«Державні та муніципальні фінанси»,
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2019 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження є процес формування доходів місцевих бюджетів. У роботі досліджена сутність доходів місцевих бюджетів; розкрито принципи та порядок формування доходів місцевих бюджетів; визначено нормативно-правову базу, що регулює доходи місцевих бюджетів; проаналізовано структуру доходів місцевих бюджетів України, 2014-2018 рр.; визначено тенденції податкових та неподаткових надходжень до місцевих бюджетів України, 2014-2018 рр.; оцінено вплив фіскальної децентралізації на формування місцевих бюджетів України; розкрито адаптацію зарубіжного досвіду формування доходів місцевих бюджетів до вітчизняної практики; визначено напрями підвищення ефективності формування доходів місцевих бюджетів.

Ключові слова: доходи місцевих бюджетів, податкові та неподаткові надходження, міжбюджетні трансфери, зведений бюджет, доходи від операцій з капіталом, ПДФО.

ANNOTATION

Posheluk K. S., «Local budget revenues: optimization of formation and growth reserves»,
(*students surname and initials*) (*work title*)
thesis for Master degree in specialty «072 Finance, Banking and Insurance» under the program
«Financial and insurance management»,
Odessa National Economic University
Odessa, 2019

Thesis consists of three chapters. Object of study is the process of generating local budget revenues.

The essence of local budget revenues is investigated; principles and procedure of forming local budget revenues are disclosed; defined legal framework regulating local budget revenues; the structure of local budget revenues of Ukraine, 2014-2018; determined trends of tax and non-tax revenues to local budgets of Ukraine, 2014-2018; assessed the impact of fiscal decentralization on the formation of local budgets of Ukraine; adaptation of foreign experience of forming local budget revenues to domestic practice is revealed; directions of increase of efficiency of formation of local budget revenues are determined.

Keywords: local budget revenues, tax and non-tax revenues, intergovernmental transfers, consolidated budget, income from capital operations, personal income tax.